

Germaniya tarixiy ta'limoti. Marjinalizm va uning asosiy yo'nalishlari

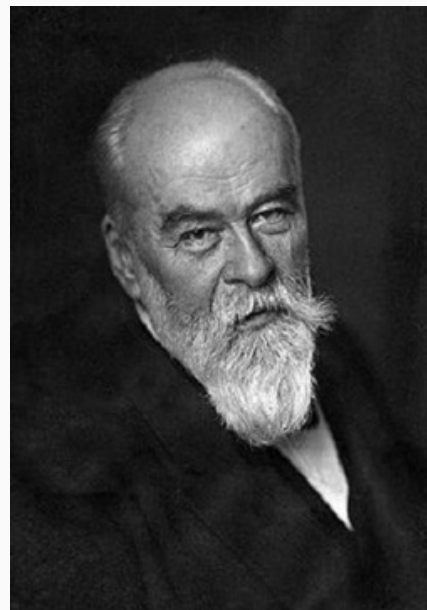
Samiyev Azizbek

Germaniya tarixiy maktabining vakillari

BRUNO
GILDEBRAND

GUSTAV
SHMOLLER

MAKS
VEBER

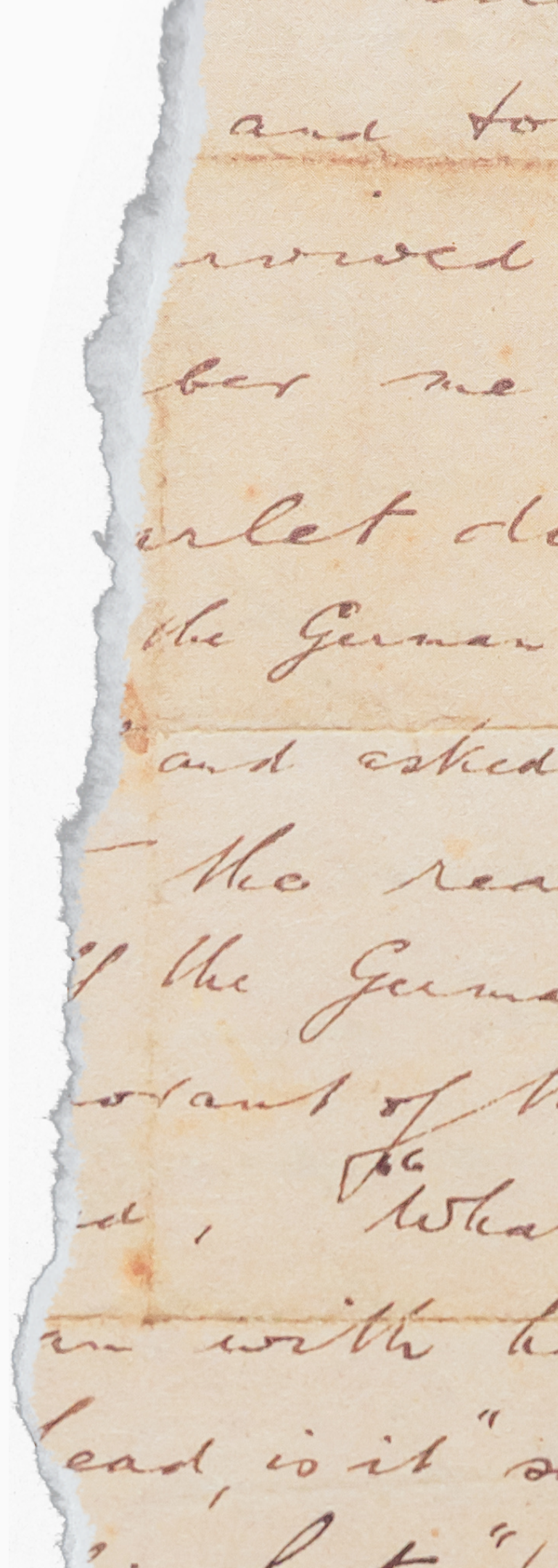
FRIDRIX
ROSER

FRIDRIX
LIST

KARL
KNIS

Fridrix List

Fredrix List 1819-yilda Germaniya iqtisodiy birligini ta'minlash maqsadida "Savdo sanoat ittifoqi" ni tuzdi.

"Siyosiy iqtisodning milliy sistemasi" nomli asosiy asarida milliy siyosiy iqtisodni yaratish vazifasini o'rtaga qo'ydi. Uning ta'limotiga ko'ra, qiymatni ishlab chiqaruvchi kuchlar, "Millatning ruhi" yaratadi.

F.Listning iqtisodiy nazariyasi mamlakatlarning iqtisodiy qaloqligini bartaraf etish yo'lidagi dastlabki urinish edi.

Karl

Knis

Karl Knis (1821-1898)
tarixiy maktab g'oyalarini
jon-jahdi bilan o'rgandi.
1853-yilda uning "Tarixiy
usul nuqtayi nazaridan
siyosiy iqtisod" kitobi bosib
chiqarildi. Bu kitobda u
mazkur maktabning
qarashlarini himoya etish
va muntazamashtirishga
erishadi.

K.Knis alohida iqtisdiy
qonunlar yo'q faqat doim
va hamma joyda amal
qiladigan qonunlar bor
deb da'vo qildi.
Knis millat turmushining
iqtisodiy sharoitlari
uchun individ(shaxs),
jamiyat va davlatning
mas'uliyati eklektik
(qorishma) tarzida
birlashtirmoqchi bo'ldi.

Fridrix Rosher

-1843- yilda u "Tarixiy usul nuqtayi nazaridan siyosiy iqtisod kursining qisqa asoslari" kitobini chiqardi.

-Rosher "Tarixiy fiziologik" deb ataladigan usulni ishlab chiqdi. Bu usul kapitalizm taraqqiyotining prusscha yo'lini, unga xos bo'lgan feodal sarqitlarni tarixan oqlashdan va ko'klarga ko'tarib maqtashdan, faktlarni to'plashdan va shu faktlarni tarixiy o'xshashliklar asosida izohlashdan iborat.

-Rosher o'zining nazariy qoidalarida qiymatni iste'mol qiymatidan ibirat deb bildi.

Bruno Gildebrant

“Hozirgi zamon va kelajakning siyosiy iqtisodi” kitobini 1848-yilda e’lon qildi. Bu kitobda u F.Engelsning “Angliyada ishchilar sinfining ahvoli” asariga qarshi chiqdi. B.Gildebrant kapitalizm ishchilar sinfining ahvolini yaxshilaydi va bu tuzumga qarshi kurashdan ma’no yo’q, deb hisoblaydi. B.Gildebrant qiymatni foydalilikdan iborat deb bildi va xususiy mulkchilikning himoyachisi bo’lib maydonga chiqdi. U taklif etkan insoniyat taraqqiyotining tizimi natura, pul va kredit xo’jaligini o’z ichiga oladi.

Maks Veber

Maks Veber ma'lumotli va ko'p qirrali olim. U falsafa, tarix, sotsiologiya va iqtisod fanlarining rivojiga katta hissa qo'shdi. Uning ijodida tarixiy maktab o'zining eng yuqori pog'onasiga ko'tarildi. Maks Veber fundamental tarixiy-iqtisod asarini yaratdi.

Maks Veber "Yuksak benuqson tiplar" komsepsiyasini ilgari surdi. Yuksak va benuqson tip- bu o'z mohiyatiga ko'ra olim shakllantirgan konkret faktlar va u yoki bh xalqning tarixiy rivojlanish jarayonlarini tushuntirib berishi uchun tuzadigan muayyan sxemasidir.

XIX asrning' ikkinchi yarmi–XX asrning' boshlarida iqtisodiy ta'limotlarning' rivojlanishi (evolyustiyasi) kapitalizm iqtisodiyotida uning' siyosiy ustqurmasida yuz berayotg'an tub siljishlarni aks ettirar edi. XIX asrning' so'ng'g'i chorag'ida erkin raqobatning' monopoliyag'a aylanishi iqtisodiyotdag'i eng' muhim hodisa bo'ldi. Bu jarayon kapitalizm ziddiyatlarning', ayniqsa mehnat bilan kapital o'rtasidag'i ziddiyatlarning' chuqurlashuvi va keskinlashuvi bilan ayni bir vaqtda ro'y berdi. XIX asrning' 70–yillaridan boshlab qiymat nazariyasi va uni ilmiy tahlil qilishda ham chinakam inqilobiy o'zg'arish yuz berib aynan shu davrda Evropaning' bir nechta mamlakatlarda turlicha nazariy maktablar shakllandi. Ushbu maktablar yaratg'an iqtisodiy ta'limot fanda «marjinalizm» ta'limoti deb nomlanib XX asrning' 30–yillarig'acha o'z mavqeini saqlab turdi.

Marjinalizm

Frans. Marginal - chegaraviy, eng so'nggi. Iqtisodiy qonunlar va kategoriyalarni tadqiq qilish uchun chegaraviy kattaliklar tahlilidan foydalanishga asoslangan metodologik tamoyillardan biri.

Marjinalizm

Olimlar me'yoriy unumdorlik, me'yoriy naflilik, me'yoriy harajatlar kabi ko'rsatkichlardan foydalanadilar, me'yoriy naflilik, me'yoriy unumdorlik, me'yoriy daromadlarning kamayib borishi qonunlariga, talab va taklif qonuniga asoslanadilar, iqtisodiy matematik usullarni keng qo'llaydilar.

Marjinalizm

va uning rivojlanish
davrini ikki bosqichga
bo'lishgan

Birinchii bosqich

XIX asrning' 70–80–yillarini o'z ichig'a olib iqtisodiy tahlilning dastlabki marjinalistik G'oyalarini mujassam qilgan dastlabki ilmiy asarlar yaratildi.(K.Menger, U.Jevons va L.Valras asarlari).

Bu davrda asosiy mavzu inson psixalogik xususiyati , ya'ni uning hissiyoti va qabul qilishi asosida o'rg'aniladi. Shuning' uchun marjinalizmning bu bosqichini iqtisodiy ta'limotlardagi «sub'ektiv yo'nalish» deb ataldi.

Ikkinchi bosqich

XIX asrning' 90-yillarig'a to'g'ri kelib, bu davrdan boshlab marjinalizm ko'pgina mamlakatlarda mashhur va asosiy ta'limotga aylandi. Marjinalistlarningbu davrda erishg'an asosiy yutug'lari sub'ektiv-psixologik yo'nalishdan vos kechib iqtisodiyotning asosiy maqsadi bu iqtisodiy hayotning doimiy borishini mavjud shart-sharoitlar asosida, dedilar. Natijada yangicha iqtisodiy G'oyalar namoyondalari klassik iqtisodiy maktabning davomchilari, ularga neoklassiklar deb nom berildi.

Xulosa

Germaniya tarixiy maktab iqtisodchilari klassiklar fikriga qarshi iqtisodiy qonunlarning nisbiy, tarixiylik nuqtayi nazaridan vaqtincha ekanligini hamda ijtimoiy va tabiiy faktorlarga mos ravishda shartli ekanligini ko'rsatib berdilar. Shuningdek, klassiklarning "Iqtisodiy inson" g'oyalari ham tanqid qilinib, undagi insonlarning xo'jalik faoliyati va xulqiga xos kechinmalari e'tibordan chetda qolmaganligini alohida e'tirof etiladi.

E'TIBORINGIZ UCHUN RAHMAT

SAMIYEV AZIZBEK

